

Hazánkat Érdeklő Külföldi Szemle.

Ezen cím alatt folyóiratunkban új rovatot nyitunk meg, melynek célja: a magyar közönséget a külföldi könyvtárakban létező hungaricákról és a külföldi bibliographia hazánkat érdeklő nevezetesebb mozzanatairól, időhöz nem kötött közlések által tájékoztatni. A külföldi könyvtárak történetét, szervezetét és gyűjteményeit tanulmányozni, s az itt tapasztalt eredményeket, ha a hazai viszonyoknak megfelelően, közkönyvtárainkban alkalmazni könyvtárnoki hivatásunkból folyó kötelesség. De mint magyar szakközlöny, melynek célját a hazai bibliographia és a magyarországi könyvtárak szabják meg, ezen szempontból a külföldi könyvtárakkal nem foglalkozhatunk. Ezek e helyütt csak annyiban tartoznak ránk, a mennyiben oly magyarországi vonatkozású kéziratok és ritka nyomtatványoknak vannak birtokában, melyek a hazai történetírás és irodalomtörténet tárgyát képezik. E szempontból tartoznak ide a külföldi bibliographia hazánkat érdeklő közlései is.

E közléseket felhasználni s az európai könyvtárakban elszórtan létező nevezetesebb hungaricákat megismertetni leendő, ez új rovat feladata. E célra készséggel megnyitjuk hasábjainkat azoknak, kiket hivatásuk vagy hivatalos foglalkozásuk e térre vezet. Jól tudjuk, hogy a külföldi hungaricák sorsa az illető könyvtárak sorsával szorosan összefügg, figyelemmel leszünk azért ezeknél minden oly mozzanatra, mely azokat a mi célunkhoz egy lépéssel közelebb vagy távolabb hozza. — Adni fogunk egyes külföldi könyvtárakról, könyvtárnokokról vagy más bibliographiai mozgalmakról rövid közléseket, de ezekben is mindig szem előtt tartjuk a hazai vonatkozást. Hiszszük, hogy törekvésünk ez irányban nem lesz eredménytelen,

s hogy vele szolgálatot teszünk az ügynek, melyért e rovatot létrehoztuk.

* * *

— **Negyven éves bibliographiai jubilaem Drezdában.** E rovatot nem kezdhetjük méltóbban, mint Dr. Petzholdt Gyula úr, Albert szász király ő felsége könyvtárnoka- és titkos tanácsosának jubilaemával, mely folyó év elején a szász királyság metropolisában ment végbe. Ekkor ülte meg az európai hírvé bibliographus az általa 1841-ben alapított s azóta folytonosan szerkesztett »Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekwissenschaft« című bibliographiai folyóiratának 40 éves jubileumát, mely alkalmából a németországi és külföldi bibliographusoktól élénk óvációkban részesült. Mi utólagosan bár, de szívünk mélyéből csatlakozunk ezen óvációkhoz s folyóiratunk és a budapesti közkönyvtárak összes tisztviselői nevében üdvözljük ez alkalmából a veterán jubilanst, ki 40 évi bibliographiai pályafutása alatt lapjában nemcsak az általános, hanem a magyarországi bibliographiának is tett jelentékeny szolgálatokat. Folyóiratában, a magyarországi könyvtári és bibliographiai viszonyokról számos érdekes cikk látott napvilágot. Munkatársainak száma 40 év alatt 170-re szaporodott, kik a világ majdnem minden művelt nemzetéhez tartoznak. Ezek közt magyarországiak a következők: Csontos János, Kertbeni Károly, Kőrösy József, Kuncze Leo, Likavec János, Márky Sándor, Rómer Flóris és Tipray Tivadar. Okunk van tehát öt ünnepelni. Negyven év az ember életében is szép idő; de szebb és nagyobb egy folyóirat életében, főleg ha oly exclusiv tért művel, milyen a bibliographia. Petzholdt 40 évi szerkesztői pályafutása alatt derekasan megállotta helyét, a bibliographiai ismereteket előbbre vitte s lapjában oly kérdéseket oldott meg, melyekkel azelőtt nem igen foglalkoztak. Főérdeme, hogy lapját úgy szerkesztette, hogy ez mindig az általános bibliographia színvonalán állott, s a szakembert, laicust egyformán tájékoztatta a könyvtartan és bibliographia állásáról. Hatását a bibliographiai ismeretek terjesztésére kétségbe vonni nem lehet. Negyven év alatt két nemzedéknek mestere volt a bibliographiai ismeretek terjesztésében s alig van európai könyvtárakban könyvtartiszt, ki az ő munkáiból és szakfolyóiratából ne merített volna ismereteket. Ő valóban elmondhatja magáról: »Quadraginta annis

proximus fui generationi huic.« Negyven kötetből álló folyóirata egész kis könyvtárt képvisel, s a könyvtár- és bibliographiának valóságos codex diplomaticusa. Kivánjuk, hogy a bibliographusok e tisztes nestora érje meg friss erőben folyóiratának 50 éves jubileumát is. Üdözöljük őt még egyszer ad multos annos.

— **Reform a vaticáni könyvtárban.** Ismeretes a tudományos világban a római vaticáni könyvtár középkori kéziratainak gazdagsága. Az európai könyvtárak közül egy sem mérkőzhetik vele e tekintetben; magyarországi vonatkozású kéziratokban pedig csak a bécsi cs. udvari könyvtár mulja felül. Fényes kiállítású Corvin-codexeit ismerjük, de a többi hungaricákról csak felületes catalogusok nyomán van tudomásunk. Egyes nevezetesebb kézirateit tudósaink ugyan már felhasználták, de a legnagyobb részről még igen keveset tudunk. Ezért nagy örömmel fogadta minden tudománybarát XIII. Leo pápának azon fontos elhatározását: hogy a vaticáni könyvtár különböző catalogusainak kinyomatását elrendelte, s az előmunkálatok megtételére egy külön bizottságot nevezett ki, melynek élén Pitra és Hergenröther bibornokok, és Rossi régész állanak. E férfiak európaszerte ismert tudományos neve biztosítékot nyújt arra, hogy a Catalogusok a bibliographia színvonalán fognak állani. Bandini, Denis és Franciscus de Lictériis hasonló munkái irányt adhatnak a nagyszerű vállalatnak, melytől, főleg ha a kéziratok provenienciájára, címerei és feljegyzéseire lesz tekintettel, a hazai történetírás és irodalomtörténet nagy eredményeket várhat. Az angol »Times« a pápa ezen fontos elhatározásáról külön vezércikkben emlékezett meg, s azt írta: hogy a tudományos világ azt ép oly élénk várakozással fogadja mint fogadná a netaláni hírt: hogy az alexandriai könyvtárt kiásták, vagy hogy a pompeji városi könyvtárt felfedezték. Mi nagy feszültséggel várjuk a kilátásba helyezett catalogus I. kötetének megjelenését.

— **Még egy Vitéz által javított codex.** A müncheni állami kir. könyvtárban újabban egy latin corvin-codexet találtak, mely a lapszéleken vörös jegyzeteket, javításokat és felírásokat tartalmaz. A codex címe: »Demosthenis Oraciones per Leonardum Aretinum traductae«, s a harmadrendű corvin codexek közé tartozik. Irodalmunkban ismeretes ugyan, de azt nem tudtuk,

hogy Vitéz emendálta. Ezt Fraknói Vilmos történészünk derítette fel, kinek számára könyvtárunk a codexet Münchenből meghozatta. Ismertetését legközelebb várhatjuk.

— A wolfenbütteli könyvtár elhanyagolt állapotáról újabb időben sok felszólalás történt a külföldi sajtóban. A 300,000 kötet nyomtatvány és 10,000 kéziratból álló nagybecsű könyvtár épülete ugyanis annyira rongált állapotban van, hogy télen a hólé, nyáron pedig az esővíz folyik be a kupolán keresztül a földterembe. A falak meg vannak repedezve s a barakmódra épült impozáns kupola mindennap beomlással fenyeget. Ezen kívül, nem önállóan, hanem házak közé építve lévén, a tűzveszélynek is van kitéve. Ezekről a múlt nyáron magunk is személyesen meggyőződünk. E könyvtár sorsa bennünket is érdekel, mert 8 elsőrendű kétségtelen és 5 valószínű corvin-codex és számos becses magyarországi vonatkozású kézirat van birtokában. Megemlítjük itt, hogy boldogemlékü József nádor kezdeményezésére 1843-ban a Magyar Nemzeti Múzeum és a braunschweigi hercegi kormány közt tárgyalások folytak a wolfenbütteli corvin-codexek visszaszerzése céljából, de eredményre nem vezettek. Újabb időben a strassburgi és marburgi egyetemek tanárai kérvényt nyújtottak be ez ügyben a braunschweigi országos rendekhez, melyben a wolfenbütteli könyvtárnál tapasztalható bajok gyökeres orvoslását kérik. E petíció sorsa bennünket is érdekel, s Petzholdt Anzeigere nyomán (1880. II. füzet) közöljük a braunschweigi országos rendek erre vonatkozó határozatát a a mint következők:

»Azon állandó kérvényi bizottság, melynek a strassburgi és marburgi egyetemek tanári karának beadványa véleményezés avagy szükség esetén más indítvány tétele végett fölterjesztetett, a következő határozati javaslatban állapodott meg: Mondja ki a magas országgyűlés, hogy a strassburgi és marburgi egyetemek tanári karának azon kérvényét, mely a wolfenbütteli hercegi könyvtár hiányainak megszüntetésére irányul, a kormány kiváló figyelmébe ajánlja azon kijelentéssel, hogy 1. Azon összegeket, melyek a könyvtári épület biztosítására és a környékéből reá három leható veszélyek elhárítására szükségesek, az országgyűlés kész megszavazni; 2. Készségesen elismeri egy új könyvtár építésének szükségét, mire nézve kéri

a hercegi kormányt, hogy ha nem is ezen, de a legközelebbi országgyűlésre javaslatot terjesszen be; 3. Égető szükségnek tartja az országgyűlés, hogy a könyvtárban őrzött kéziratok jegyzéke elkészítessék, s erre nézve a hercegi kormányt fölkéri a szükséges intézkedések megtételére; 4. Anélkül, hogy jelenleg az új művek beszerzésére szolgáló könyvtári alap fölemelését javasolná, ezt legközelebb megtenni kilátásba helyezi. A bizottság ezen 4 javaslatát, melynek előadója v. Schmidt-Phiseldeck, az e kérdésekben teljesen avatott tanácsos vala, a rendek gyűlése egyhangúlag elfogadta, sőt az épület biztosítása és ideiglenes megszilárdítására kért 19040 markot is megszavazta. A könyvtár áthelyezése Wolfenbüttelből Braunschweigba méltányossági szempontból elejtett. « Ezen nagyfontosságú határozatot, mely a wolfenbütteli könyvtár sorsát biztosítani van hivatva, az ott létező nagybecsű hungaricák szempontjából, mi is örvendetes tudomástul vesszük.

— A Nemzeti Múzeum Könyvtára Dr. Abel Jenő, derék fiatal tudósunk használatára meghozatta a lipcsei városi könyvtár két Janus Pannonius codexét. — Az egyik (Rep. I. nr. 80) állítólagos Corvin codex, mely később egy bizonyos Joh. Frid. Steinbach birtokába került, Plutarchus Apophthegmatainak Janus Pannonius által készített, mindeddig kiadatlan fordítását tartalmazza, de — sajnos — a 42-ik levél után csonka. Janus Pannoniusnak Mátyás királyhoz intézett ajánló levele kelt: Quinque-ecclesiis Idibus Octobris 1467. — A másik hártya-codex (Rep. I. 98.) Janus Pannoniusnak néhány, már többször nyomtatásban is megjelent fordítását tartalmazza, névszerint: Plutarchus de negotiositate és quibus modis ab inimicis iuvari possimus. Demosthenesnek Philippus levele ellen való beszédét és egy részletet az Ilias hatodik énekéből a Galeotti Marciohoz intézett levéllel együtt. Ez utóbbi kézirat az előbbinél ugyan kevésbé becses, de az említett fordítások kiadásainak itt-ott csonka szövegét több helyen kiegészíti.